

Niemand zal een schuldeloze willen treffen. Geen straf zonder schuld, is een nimmer prijs te geven verworvenheid van waarachtig strafrecht. Het ziet er een ogenblik naar uit, dat deze regel met het te voren be- toogde niet in overeenstemming gebracht kan worden. Niets is zo inner- lijk, zo zedelijk, in een aantal opzichten zo religieus, als schuld. Wordt hier het strafrecht niet geheel innerlijk, puur ethisch, zuiver religieus? Men bedenke dat in dit verband slechts van rechtsschuld sprake is. Haat, begeerte, jaloezie zijn als moreel verwerpelijke gevoelens niet dadelijk juridisch relevant. Evenmin schuld en schuldbesef in ethische zin of naar de religieuze betekenis. De juridische schuld draagt een rechtskarakter, is op een bepaalde manier objectief; misschien kan ge- zegd dat de graad der laakbaarheid mede met behulp van de maatstaf der onrechtmatigheid moet worden bepaald.

Onrechtmatigheid en schuld mogen wel gemakshalve gescheiden worden. Er is dan gelegenheid duidelijk te maken, hoe die onrecht- matigheid, terwijl het menselijk handelen niet enkel onrechtmatig is, voor het recht grijpbaar moet zijn. Met noodzakelijkheid moet veel onzedelijkheid, moet nagenoeg alle irreligieusiteit buiten het recht blijven. Ook kan men aantonen dat onboetvaardigheid of berouw dan wel de zekerheid van in het geloof verkregen vergeving, slechts zeer ten dele of in het geheel niet bij de juridische schuld een rol spelen. Maar onrechtmatigheid en schuld horen tegelijk bijeen. Daarom, zo zou men kunnen stellen, is de tegenstelling van een daad- of een dader- strafrecht onvruchtbaar. Om dezelfde reden doet de dogmatiek van het strafrecht in Duitsland, welke zo prat gaat op de ontdekking van sub- jectieve onrechtmatigheidsbestanddelen en objectieve schuld-elementen, wat gekunsteld aan⁷⁷⁾. De onderscheiding van onrechtmatigheid en schuld werd immers gemakshalve ter versimpeling aangebracht. Het strafrecht heeft met de daad van de dader, met de dader van de daad te doen, met de onrechtmatige daad van de schuldige dader, met de schuldige dader van de onrechtmatige daad.

De aanvaarding van deze eenheid neemt de moeilijkheid van de toe- rekening niet weg, al is er houvast. Zo kan het indeterminisme rustig worden aanvaard. Reeds in de causaliteit zelf ligt niet enkel een aan- wijzing voor oorzakelijkheid. Er is stellig gevolg, dat uit oorzaak moet worden afgeleid. Er is even zeker oorzaak, die gevolg bewerkt. De

⁷⁷⁾ Zie voor de nieuwere Duitse rechtsontwikkeling Edmund Mezger, *Moderne Wege der Strafrechtsdogmatik*, München 1950; Hans Welzel, *Das neue Bild des Strafrechtssystems*, Göttingen 1952; *Aktuelle Strafrechtsprobleme im Rahmen der finalen Handlungslehre*, Karlsruhe 1953; Thomas Würtenberger, *Die geistige Situation der deutschen Strafrechtswissenschaft*, reeds aangehaald.